

УДК 330.3:658.713:338.432

JEL C53, G23, Q00

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2026-12-2>

Буряк Д.І.

аспірант кафедри публічних фінансів,
Державний податковий університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0903-6820>Danylo Buriak
State Tax University

ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

FUNCTIONING OF THE FINANCIAL LEASING MARKET IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE

Анотація. У статті досліджено особливості функціонування ринку фінансового лізингу в аграрному секторі України в умовах економічної нестабільності та воєнних викликів. Обґрунтовано роль фінансового лізингу як інструменту інвестиційного забезпечення оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств за умов обмеженого доступу до традиційних джерел фінансування. На основі аналізу статистичних даних за 2017–2023 рр. виокремлено основні етапи розвитку лізингового ринку. Показано, що найбільш глибокий спад спостерігався у 2022 р., тоді як у 2023 р. ринок почав поступово відновлюватися під впливом державної підтримки та міжнародної фінансової допомоги. Встановлено домінування юридичних осіб-лізингодавців у структурі ринку та зростання вартості фінансування в умовах підвищених ризиків. Зроблено висновок про необхідність формування більш стійкої та гнучкої моделі розвитку фінансового лізингу як ключового механізму відновлення та модернізації аграрного сектору України.

Ключові слова: фінансове забезпечення, фінансовий лізинг, аграрний сектор, інвестиційне забезпечення, лізингодавці, структура ринку.

Abstract. Introduction. The current stage of Ukraine's economic development, intensified by the consequences of the full-scale war, has significantly increased the need for sustainable mechanisms of investment support for the agricultural sector. Limited access to bank lending, rising costs of modern agricultural machinery and heightened production risks constrain the ability of agricultural enterprises to modernize their technical base. Under these conditions, financial leasing becomes one of the key instruments for maintaining investment activity and ensuring technological renewal in agriculture. **Purpose.** The purpose of the article is to assess the functioning of the financial leasing market in the agricultural sector of Ukraine and to identify its role, opportunities and limitations in supporting the renewal of agricultural machinery under crisis and wartime conditions. **Methods.** The research is based on methods of economic and statistical analysis, comparison, structural and dynamic analysis, as well as generalization and systematization of analytical and official statistical data for the period 2017–2023. **Results.** The study reveals that the financial leasing market in Ukraine demonstrates high sensitivity to external shocks. During the period of economic growth in 2017–2019, leasing operations in agriculture expanded due to improved investment conditions and higher demand for agricultural equipment. In 2020, the COVID-19 pandemic caused a noticeable decline in leasing activity, while the full-scale invasion in 2022 led to a sharp contraction of the market, disruption of logistics and increased financial risks. In 2023, signs of gradual recovery were observed, supported by government programs, international financial assistance and the adaptation of leasing companies to wartime conditions. It is also established that legal entities – leasing companies remain the dominant participants in the market, whereas financial companies play a more limited but potentially growing role. **Conclusion.** Financial leasing remains an important instrument for maintaining investment activity and renewing the technical base of agricultural enterprises in Ukraine. To enhance its effectiveness in the post-war recovery period, it is necessary to improve regulatory conditions, expand state support programs and reduce the cost of financing. Strengthening these elements will allow leasing to become a more powerful driver of technological modernization and competitiveness of the agricultural sector.

Keywords: financial support, financial leasing, agricultural sector, investment support, lessors, market structure.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку аграрного сектору України характеризується високою залежністю від рівня технічної оснащеності сільськогосподарських підприємств, що безпосередньо впливає на продуктивність виробництва, конкурентоспроможність аграрної продукції та фінансову стійкість суб'єктів господарювання [4]. Водночас обмеженість власних інвестиційних ресурсів, ускладнений доступ до банківського кредитування, а також зростання вартості сучасної техніки і технологій формують системні бар'єри для оновлення матеріально-технічної бази аграрних підприємств.

За цих умов фінансовий лізинг дедалі більше набуває значення як альтернативний залучення інвестицій у виробничі активи. Його використання дозволяє аграрним товаровиробникам здійснювати модернізацію техніко-технологічної бази без значних одноразових капіталовкладень, розподіляючи фінансове навантаження у часі та знижуючи ризики ліквідності. Водночас практична реалізація потенціалу фінансового лізингу в аграрному секторі залишається обмеженою через вплив макроекономічної нестабільності, недосконалість регуляторного середовища, нерівномірність доступу до лізингових послуг та підви-

щені ризики, характерні для сільськогосподарського виробництва [13].

У зв'язку з цим виникає потреба у поглибленому дослідженні механізмів функціонування ринку фінансового лізингу в аграрному секторі України, оцінці його динаміки, структури та ролі у забезпеченні інвестиційних процесів. Особливої актуальності це питання набуває в умовах економічних та безпекових викликів, що посилюють потребу аграрних підприємств у стабільних і гнучких фінансових інструментах відновлення та розвитку виробничого потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема фінансового лізингу як інструменту інвестиційного забезпечення підприємств достатньо широко представлена у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Питання структури лізингових угод, фінансових механізмів їх реалізації та ролі лізингу у системі фінансового забезпечення розкриті в дослідженнях Васильєвої Т., Демчук К., Тютюник І. [3], Давиденко Н. [4], Соломатіної Т. [9] та інших авторів.

Проблеми розвитку лізингового ринку, його обмеження та перспективи частково висвітлені у працях Васильчишин О., Тулай О. [1], Тітенко З. [10]. Дослідження Васильєвої Т., Бойко А. та Кіріл'євої А. [2] акцентують увагу на ролі лізингу в трансформації фінансових відносин.

Практичні напрями вдосконалення механізмів фінансового лізингу, зокрема з урахуванням державної підтримки та навантаження на техніку, запропоновані у роботі П. Пивовара, О. Чайкіна та Д. Дідуха [7].

Водночас у наукових публікаціях недостатньо системно розкрито питання функціонування фінансового лізингу в аграрному секторі в умовах макроекономічної нестабільності та воєнних викликів, що зумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

Мета статті полягає у визначенні можливостей і обмежень використання фінансового лізингу для оновлення сільськогосподарської техніки в Україні в умовах кризових та воєнних викликів.

Методи дослідження. У процесі підготовки статті використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Зокрема, застосовано аналіз і синтез для узагальнення теоретичних підходів до сутності фінансового лізингу та його ролі в інвестиційному забезпеченні аграрного сектору. Порівняльний і структурний аналіз використано для виявлення змін у динаміці та структурі лізингових операцій у 2017–2023 рр. Статистичні методи дали змогу оцінити обсяги та сезонні коливання лізингових угод, а також диференціацію за видами лізингодавців. За допомогою індукції та дедукції сформовано узагальнення щодо впливу макроекономічних і воєнних чинників на функціонування лізингового ринку. Елементи системного підходу застосовано для оцінки ролі фінансового лізингу в механізмі відтворення виробничого потенціалу аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Лізинг у країнах із розвинутою ринковою економікою є одним із ключових інструментів оновлення виробничого потенціалу та підтримки інвестиційної активності. В умовах прискореного технологічного прогресу проблема морального старіння техніки часто постає раніше, ніж її фізичне зношення, що змушує підприємства постійно оновлювати виробничі засоби з метою

збереження конкурентних позицій на ринку. Саме за таких обставин лізинг виступає важливим механізмом забезпечення доступу до сучасного обладнання без необхідності значних одноразових капіталовкладень.

Використання лізингових схем дозволяє підприємствам поєднувати процес оновлення основних засобів із поступовим фінансовим навантаженням, що особливо важливо для суб'єктів господарювання з обмеженими власними ресурсами або ускладненим доступом до банківського кредитування [2]. Завдяки цьому лізинг не лише розширює можливості інвестування в основні фонди, а й сприяє залученню до інвестиційного процесу ширшого кола підприємств, посилюючи мультиплікативний ефект у реальному секторі економіки [5].

З економічної точки зору лізинг являє собою багатоконпонентну систему відносин, пов'язаних із відтворенням основних засобів. Він поєднує у собі елементи інвестиційної, кредитної, орендної та підприємницької діяльності, а також операції купівлі-продажу і страхування [10]. Учасниками цих відносин виступають виробник або постачальник обладнання, лізингодавець та лізингоодержувач, між якими формується складний механізм руху капіталу, майна та фінансових зобов'язань [8].

З огляду на таку економічну природу лізингу, його розвиток тісно пов'язаний із загальними макроекономічними умовами, станом фінансового ринку та інвестиційною активністю суб'єктів господарювання [9]. Для оцінки реальної ролі цього інструменту в аграрному секторі України доцільно звернутися до аналізу динаміки ринку фінансового лізингу у 2017–2023 рр., що відображено у табл. 1.

Проведений аналіз дозволяє виокремити декілька етапів розвитку лізингових операцій, сформованих під впливом зовнішніх економічних чинників. Так, у 2017–2019 рр. ринок фінансового лізингу в Україні перебував у фазі відносно стабільного зростання. В аграрному секторі це проявлялося у підвищенні попиту на лізинг сільськогосподарської техніки та обладнання, що було зумовлено загальним економічним поживаленням, покращенням інвестиційного клімату та вищою доступністю фінансових ресурсів [7].

Пандемічна криза 2020 р. істотно скоригувала траєкторію розвитку лізингового ринку, зумовивши помітне зниження ділової активності в цьому сегменті. В аграрній сфері це відобразилося у скороченні кількості та обсягів лізингових угод, що було наслідком загострення макроекономічної невизначеності, порушення логістичних ланцюгів та ускладнення імпорتنних поставок техніки й обладнання. Починаючи з 2021 р. економічна ситуація поступово стабілізувалася, що створило передумови для поживалення фінансово-інвестиційних процесів, зокрема і в сегменті фінансового лізингу. В аграрному секторі це виявилось у відновленні попиту на лізингові інструменти, чому сприяли програми державної підтримки сільськогосподарських виробників, сприятливі тенденції на світових аграрних ринках та зростання цін на аграрну продукцію.

Події 2022 р., пов'язані з повномасштабною агресією росії проти України, стали критичною точкою для розвитку національного ринку лізингу. Воєнні дії призвели до істотного звуження обсягів лізингових опера-

Таблиця 1

Загальні тенденції функціонування ринку лізингу в Україні, 2017–2023 рр.

Період	Характеристика	Ринок лізингу в аграрному секторі	Основні фактори впливу	Середні % ставки (річних, грн)
2017–2019	Формування позитивної динаміки розвитку лізингового ринку та розширення практики застосування лізингових інструментів у національній економіці.	Підвищення зацікавленості аграрних підприємств у використанні лізингу для придбання техніки й обладнання, а також розширення спектра лізингових продуктів	Економічне пожвавлення, розширення фінансових можливостей та інституційний розвиток лізингового ринку.	10–20%
2020	Ослаблення темпів розширення лізингових операцій під впливом COVID-19 та скорочення обсягів вкладень	Звуження лізингового фінансування агровиробників і зниження інвестицій у технічне оновлення	Макроекономічна стабілізація, розширення фінансових можливостей і посилення ролі лізингових установ	12–22%
2021	Реактивація лізингового сегмента та підвищення попиту на лізинг обладнання і транспорту.	Збільшення обсягів лізингових угод у аграрному секторі на тлі активізації процесів оновлення технічної бази підприємств	Відновлення ділової активності в економіці, зростання ролі державної підтримки та покращення цінових умов реалізації аграрної продукції.	11–21%
2022	Скорочення лізингових операцій під впливом війни і високої економічної невизначеності	Істотне скорочення лізингової активності в аграрній сфері та зростання фінансових ризиків для лізингових установ	Воєнні ризики, інфраструктурні втрати, імпортні обмеження і скорочення інвестицій	20–35%
2023	Поступова стабілізація лізингових операцій, коригування бізнес-моделей до воєнних умов та підтримка з боку держави	Зростання зацікавленості аграрних підприємств у лізинговому фінансуванні для заміни та відновлення зруйнованої техніки	Державні програми підтримки, міжнародна допомога, адаптація бізнесу до воєнних умов.	22 – 30%

Джерело: сформовано автором за даними [11, 12]

цій, порушення виробничих і логістичних ланцюгів, ускладнення імпорتنих поставок та значного відпливу фінансових ресурсів [14]. Сукупний вплив цих факторів сформував стійкі ризики для подальшого функціонування лізингового сегмента, особливо в аграрній сфері, яка є чутливою до інвестиційних і технологічних обмежень.

Упродовж 2023 р. фінансовий лізинг в Україні почав поступово відновлюватися, пристосовуючись до змінених умов господарювання та безпекових викликів. Цьому сприяли запровадження та розширення державних програм підтримки підприємств, зокрема агровиробників, активізація міжнародної фінансової допомоги, а також коригування стратегії діяльності лізингових компаній відповідно до реалій воєнної економіки. Зміни у рівні лізингових відсоткових ставок у цей період значною мірою відображали загальний стан макроекономічної рівноваги: у 2022–2023 рр. Спостерігалось подорожчання фінансових ресурсів, зумовлене інфляційними процесами, зростанням невизначеності, обмеженням доступу до кредитування та підвищенням ризиків неплатоспроможності (табл. 2).

Аналіз змін обсягів лізингових операцій у 2019–2023 рр., наведений у табл. 2, засвідчує загальну тенденцію до скорочення ринку як у сукупному вимірі, так і за окремими групами лізингодавців. Формування такої динаміки значною мірою зумовлено складною макроекономічною ситуацією та впливом воєнних подій, які обмежують інвестиційну активність і доступ до фінансових ресурсів. Водночас річні коливання свідчать про нерівномірність укладення лізингових

договорів, що відображає реакцію ринку на зміну зовнішніх умов.

Ключову роль у функціонуванні вітчизняного лізингового ринку відіграють банки та спеціалізовані лізингові компанії, серед яких провідні позиції посідають OTP Leasing, Uksib Leasing, Kredobank Leasing, Raiffeisen Leasing та інші. Ці установи забезпечують підприємствам доступ до фінансування для придбання основних засобів, зокрема техніки, транспортних засобів і виробничого обладнання, виступаючи альтернативою традиційному кредитуванню. Їх діяльність має суттєве значення для підтримки інвестиційної активності в різних секторах економіки [1, 3].

У структурі лізингових операцій упродовж досліджуваного періоду домінували юридичні особи-лізингодавці. Незважаючи на загальне скорочення ринку, у 2023 р. обсяг укладених ними угод досяг 20 258,4 млн грн. Водночас частка фінансових компаній залишалася відносно невеликою: вартість укладених ними договорів становила 656 млн грн, що приблизно у три рази менше порівняно з 2019 р. Разом з тим у IV кварталі 2022 р. було зафіксовано помітне зростання активності фінансових компаній на ринку лізингу, що відчутно вплинуло на загальну структуру лізингових операцій.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що фінансовий лізинг посідає важливе місце у системі інвестиційного забезпечення аграрних підприємств України, оскільки створює можливості для оновлення техніко-технологічної бази за умов обмеженого доступу до банківського кредитування та нестачі власних фінансових ресурсів. Аналіз динаміки лізингового

Таблиця 2

Динаміка обсягу лізингових послуг, 2019–2023 рр.

Показник	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Вартість укладених угод, млн грн	24647	26057	39821	16172	20914
I квартал	4257	5505	7270	4351	4606
II квартал	6574	4888	11023	1561	5571
III квартал	7686	6428	12307	2874	58870
IV квартал	6131	9236	9221	7387	4848
у тому числі фінансовими компаніями	1836	19134	673	4219	656
I квартал	432	272	84	111	86
II квартал	502	391	205	11	116
III квартал	387	742	199	19	220
IV квартал	514	508	186	4078	233
у тому числі юридичними особами – лізингодавцями	22812	24144	39147	11953	20258
I квартал	5643	5233	7185	4240	4519
II квартал	4956	4497	10818	1550	5455
III квартал	6854	5686	12108	2855	5670
IV квартал	5358	8728	9036	3309	4615

Джерело: складено автором за [6]

ринку у 2017–2023 рр. показав його високу чутливість до зовнішніх шоків, зокрема пандемії COVID-19 та повномасштабної війни, що зумовили різке скорочення інвестиційної активності, порушення логістичних ланцюгів і зростання фінансових ризиків.

Найбільш сприятливими для розвитку лізингових операцій в аграрному секторі були періоди економічного поживлення, коли поєднувалися зростання попиту на сільськогосподарську продукцію, державна підтримка та відносна доступність фінансових ресурсів. Натомість у 2022 р. воєнні дії істотно звузили можливості використання лізингових інструментів, що проявилось у зниженні обсягів укладених угод та подорожчанні вартості фінансування. Разом з тим у

2023 р. сформувалися передумови для поступового відновлення ринку, зумовлені активізацією державних програм підтримки, залученням міжнародної фінансової допомоги та адаптацією бізнес-моделей лізингових компаній до нових умов господарювання.

Отримані результати дають підстави стверджувати, що подальший розвиток фінансового лізингу в аграрному секторі України потребує формування стабільного регуляторного середовища, удосконалення механізмів державної підтримки та зниження вартості фінансових ресурсів. За таких умов лізинг може стати одним із ключових інструментів відновлення виробничого потенціалу аграрних підприємств і підвищення їх конкурентоспроможності в післявоєнний період.

Бібліографічний список:

1. Васильчишин О., Тулай О. Лізинг в Україні: минуле і перспективи. *Світ фінансів*. 2006. Вип. 3. С. 128–141.
2. Васильєва Т. А., Бойко А. О., Кіріл'єва А. В. Перспективи розвитку вітчизняного ринку лізингових послуг в контексті трансформації фінансових відносин в Україні. *Економічний простір*. 2018. № 140. С. 14–26. DOI: <https://doi.org/10.30838/P.E.S.2224.261218.14.326>
3. Васильєва Т. А., Демчук К. С., Тютюнник І. В. Роль та місце лізингу в системі фінансово-кредитного забезпечення підприємств. *Економічний простір*. 2018. № 139. С. 110–119.
4. Давиденко Н. М. Фінансове забезпечення аграрних формувань України: монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2016. 329 с.
5. Давиденко Н. М., Ключка С. С., Кручко Л. Й. Фінансування інноваційного розвитку економіки України. *Український економічний часопис*. 2024. Вип. 5. С. 44–48.
6. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
7. Пивовар П., Чайкін О., Дідух Д. Державна підтримка технічного оснащення екологічно орієнтованих сільськогосподарських підприємств. *Agricultural and Resource Economics*. 2017. Vol. 3. № 1. pp. 152–163.
8. Ситник Н. С., Корень Д. О. Аналіз сучасного ринку фінансового лізингу України. *Молодий вчений*. 2019. № 5 (69). С. 579–583. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-5-69-125>
9. Соломатіна Т. В. Лізинг в системі стратегічного розвитку фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки. *Економіка та держава*. 2020. № 5. С. 93–97. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.5.93>
10. Тітенко З. М., Пастушенко А. В. Проблеми формування та використання фінансових ресурсів підприємств формування та використання фінансових ресурсів підприємств. *Економічний форум*. 2019. Т. 1. № 4. С. 173–177. DOI: <https://doi.org/10.36910/6765-2308-8559-2019-4-27>
11. Укрінформ. Українські аграрії цього року залучили понад 11 млрд кредитів. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ecopomy/3676932-ukrainski-agrarii-cogoric-zalucili-ponad-11-milardiv-kreditiv.html>
12. Філіпенко А. С. Фінансові механізми в економіці перехідного періоду. Харків: Видавництво Харківського національного університету, 2019.
13. Davidenko N., Skrupnyk H., Titenko Z., Zhovnirenko O. V. Modeling of the optimum level of financial provision of Ukrainian enterprises' innovative activities. *Global Journal of Environmental Science and Management*. 2019. № 5. P. 197–205.
14. Lemishko O., Davydenko N., Shevchenko A. Strategic directions of the economic recovery of post-war Ukraine. *Journal of innovations and sustainability*. 2022. № 6(2), 09. DOI: <https://doi.org/10.51599/is.2022.06.02.09>

References:

1. Vasylychshyn O., Tulay O. (2006). Lizynh v Ukraini: mynule i perspektyvy [Leasing in Ukraine: past and prospects]. *The world of finance*, Vol. 3, pp. 128–141.
2. Vasilyeva T. A., Boiko A. O., Kirilova A. V. (2018). Perspektyvy rozvytku vitchyznianoho rynku lizynhovykh posluh v konteksti transformatsii finansovykh vidnosyn v Ukraini [Prospects for the development of the domestic leasing services market in the context of the transformation of financial relations in Ukraine]. *Economic space*, Vol. 1, pp. 14–26. DOI: <https://doi.org/10.30838/P.ES.2224.261218.14.326>
3. Vasilyeva T. A., Demchuk K. S., Tyutyunyk I. V. (2018). Rol ta mistse lizynhu v systemi finansovo-kredytnoho zabezpechennia pidpriemstv [The role and place of leasing in the system of financial and credit support for enterprises]. *Economic space*, Vol. 139, pp. 110–119.
4. Davydenko N. M. (2016) Finansove zabezpechennia ahrarnykh formuvan Ukrainy: monohrafiia [Financial support of agrarian formations of Ukraine: monograph]. Kyiv: CP "Komprint". (in Ukrainian)
5. Davydenko N. M., Klyuchka S. S., Kruchko L. Y. (2024). Finansuvannia innovatsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy [Financing innovative development of Ukraine's economy]. *Ukrainian Economic Journal*, Vol. 5, pp. 44–48.
6. Ofitsiynyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy [Official website of the National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/>
7. Pivovar P., Chaikin O., Didukh D. (2017). Derzhavna pidtrymka tekhnichnoho osnashchennia ekolohichno oriietovanykh silskohospodarskykh pidpriemstv [State support for technical equipment for environmentally oriented agricultural enterprises]. *Agricultural and Resource Economics*. Vol. 3, pp. 152–163.
8. Sytnik N. S., Koren D. O. (2019). Analiz suchasnoho rynku finansovoho lizynhu Ukrainy [Analysis of the current financial leasing market in Ukraine]. *Young scientist*, Vol. 5 (69), pp. 579–583.
9. Solomatina T. V. (2020). Lizynh v systemi stratehichnoho rozvytku finansovoho potentsialu subiektiv hospodariuvannia ahrarnoho sektora ekonomiky [Leasing in the system of strategic development of the financial potential of economic entities in the agricultural sector of the economy]. *Economy and the state*, Vol. 5, pp. 93–97. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.5.93>
10. Titenko Z. M., Pastushenko A. V. (2019). Problemy formuvannia ta vykorystannia finansovykh resursiv pidpriemstv formuvannia ta vykorystannia finansovykh resursiv pidpriemstv [Problems of formation and use of financial resources of enterprises Formation and use of financial resources of enterprises]. *Economic Forum*, Vol. 1, pp. 173–177. DOI: <https://doi.org/10.36910/6765-2308-8559-2019-4-27>
11. Ukrainski ahrarii tsoho roku zaluchyly ponad 11 mlrd kredytiv [Ukrainian farmers attracted more than 11 billion in loans this year]. (2023). Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3676932-ukrainski-agrarii-cogoric-zalucili-ponad-11-milardiv-kredytiv.html>
12. Filippenko A. S. (2019). Finansovi mekhanizmy v ekonomitsi perekhidnoho periodu [Financial mechanisms in a transitional economy]. Kharkiv: Publishing House of Kharkiv National University. (in Ukrainian)
13. Davidenko N., Skrypnyk H., Titenko Z., Zhovnireno O. V. (2019). Modeling of the optimum level of financial provision of Ukrainian enterprises' innovative activities. *Global Journal of Environmental Science and Management*. № 5. P. 197–205.
14. Lemishko O., Davydenko N., Shevchenko A. (2022). Strategic directions of the economic recovery of post-war Ukraine. *Journal of innovations and sustainability*, Vol. 6(2), 09. DOI: <https://doi.org/10.51599/is.2022.06.02.09>

Дата надходження статті: 07.01.2026

Дата прийняття статті: 04.02.2026

Дата публікації статті: 02.03.2026